

NOTA 1443 ^I

BIBLIOTHEEK
STARINGGEBOUW

1983

Instituut voor Cultuurtechniek en Waterhuishouding
Wageningen

ONDERZOEK VOORBEREIDING LANDINRICHTINGSPROJECTEN

WERKWIJZE DEELADVIEZEN-SCHETSONTWERP

deelnota 5

Voorlichting en inspraak rond deeladviezen
en schetsontwerp

N. Dessing

J. van Rheenen

Nota's van het Instituut zijn in principe interne communicatiemid-
delen, dus geen officiële publikaties.

In inhoud variëert sterk en kan zowel betrekking hebben op een
eenvoudige weergave van cijferreeksen, als op een concluderende
discussie van onderzoeksresultaten. In de meeste gevallen zullen
de conclusies echter van voorlopige aard zijn, omdat het onder-
zoek nog niet is afgesloten.

Bepaalde nota's komen niet voor verspreiding buiten het Instituut
in aanmerking

ISBN 198 814 - 01

21 MARE 1984

I N H O U D

SAMENVATTING

1. INLEIDING

1.1. Algemeen

1.2. Omschrijving probleemveld

1.3. Werkwijze

2. THEORETISCH MODEL VOOR HET BETREKKEN VAN DE SAMENLEVING BIJ DE VOORBEREIDING

2.1. Uitgangspunt en begripsomschrijving

2.2. Uitleg theoretisch model

2.2.1. Functies van de planstadia als aangrijpingspunt voor voorlichting, inspraak, overleg en stemming

2.2.2. Beoordeling van de functievervulling bij voorlichting, inspraak en overleg bij deeladviezen en schetsontwerp

2.2.3. Theoretisch model en richtlijnen bij deeladviezen en schetsontwerp

3. VOORLICHTING BIJ DEELADVIEZEN EN SCHETSONTWERP: VERGELIJKING THEORETISCH MODEL EN PRAKTIJK

3.1. Voorlichting bij deeladviezen en schetsontwerp in de praktijk

3.2. Praktijksuggesties ten aanzien van de voorlichting bij het schetsontwerp en evaluatie van de suggesties

4. AANBEVELINGEN

BRONNEN

BIJLAGE I

Lijst van gebruikte notities

SAMENVATTING

Deze nota behandelt de voorlichting en inspraak rond deeladviezen en schetsontwerp. De nota is vijfde uit een reeks van 12 deelnota's.

De eerste elf behandelen elk één van de elf probleemvelden, die in het kader van het onderzoek betreffende de voorbereiding van landinrichtingsprojecten zijn onderscheiden. Nota 12 geeft een evaluatie van onderzoeksopzet en onderzoeksresultaten.

Uitgangspunt moet zijn, dat voorlichting, inspraak, overleg en stemming een geïntegreerd onderdeel zijn van het gehele voorbereidingsproces. Een evenwichtige voorlichting en aandacht voor voor- en nadelen, en het ernstig nemen van suggesties, bedenkingen en bezwaren zijn factoren, die tot een positieve houding ten opzichte van de ruilverkaveling bijdragen.

Onder v o o r l i c h t i n g is te verstaan de bewust gegeven hulp bij menings- of besluitvorming door middel van communicatie (VAN DEN BAN, 1980). In de voorlichting kan het accent liggen op informatieverstopping (éénrichtingsverkeer) of op consultatie (tweerichtingsverkeer). Onderwerpen van voorlichting zijn: stand van zaken, relevante van elkaar te onderscheiden wensen, knelpunten, planideeën.

Onder i n s p r a a k is te verstaan de raadpleging van bij de planvorming betrokken personen en groepen ten aanzien van wensen en meningen, met als doel in het beleid daarmee rekening te houden. Aan de inspraak is verbonden dat aan betrokkenen wordt gerapporteerd over de wijze waarop de inspraakresultaten zijn verwerkt. Dit onderscheidt inspraak ook van consultatie. Voorts geldt, dat inspraak altijd gepaard moet gaan met een evenwichtige voorlichting.

Onder o v e r l e g is te verstaan de directe communicatie tussen twee of meer partijen.

Overleg draagt meer het karakter van onderhandeling.

Onder s t e m m i n g is te verstaan de beslissing over het al dan niet doorgaan van het project, de meest vergaande vorm waarin de bevolking betrokken wordt bij de besluitvorming over het project.

Tabel 3 geeft het theoretisch model voor het betrekken van de samenleving bij de voorbereiding en vergelijkt dit met de richtlijnen.

In het theoretisch model is de geïntegreerde aanpak uitgewerkt door van de functies van de verschillende planstadia na te gaan, welke van belang zijn voor het betrekken van de samenleving bij de voorbereiding (tabel 1).

Uit tabel 3 kan worden afgeleid dat de richtlijnen in overeenstemming zijn met het uitgangspunt van een geïntegreerde aanpak. Door de flexibele formulering bieden de richtlijnen ruimte voor een benadering afhankelijk van de specifieke problematiek van het betreffende project.

De vergelijking met de praktijk berust op informatie van drs. Hartholt (Centrale Directie) gebaseerd op 27 projecten en op de schriftelijke enquête uitgevoerd door auteurs betreffende 28 projecten.

Voor zover voorlichting wordt gegeven blijkt dat dit in hoofdzaak informatieverschaffing omvat; consultatie-voorlichting komt sporadisch voor.

Er worden suggesties gedaan ten aanzien van de vormgeving van de voorlichting.

Aanbevolen wordt, voor de te kiezen aanpak voor voorlichting, inspraak en overleg, het theoretisch model te hanteren.

De inhoud van de activiteiten van voorlichting, inspraak en overleg zal afhankelijk zijn van het stadium waarin de voorbereiding verkeert en de functies die hierin vervuld dienen te worden. Tevens dient gelet te worden op doelmatigheid. Dit alles staat ter beoordeling van de Voorbereidingscommissie.

1. INLEIDING

1.1. A l g e m e e n

De voorliggende nota vormt de vijfde van een reeks deelnota's, die elk een specifiek onderdeel van het onderzoek naar de landinrichtingsvoorbereiding behandelen zoals dat door auteurs is verricht. Binnen dit onderzoek ligt het accent op de werkwijze met betrekking tot deeladviezen en schetsontwerp.

De probleemverkenning van het integrale voorbereidingsvraagstuk leidde tot het onderscheiden van een elftal probleemvelden aan elk waarvan een deelnota wordt gewijd. Een evaluatienota sluit de reeks van 12 af.

Betreffende probleemvelden zijn:

1. Functies van de reeks van planstadia in de voorbereiding
2. Proceduretijden
3. Organisatorische aspecten
4. De relatie landinrichting-ruimtelijke ordening/Relatienotabeleid
5. Voorlichting en inspraak rond deeladviezen en schetsontwerp
6. Alternatieven in de loop van de voorbereiding: betekenis, toetsingscriteria, aard en abstractieniveau
7. Inpassing van het evaluerend ontwerpen
8. Gegevensverzameling tijdens de voorbereiding
9. Inhoud van de deeladviezen
10. Inhoud van het schetsontwerp
11. Werkwijze voor het ontwikkelen van alternatieven

De afsluitende evaluatienota gaat in op de praktijkgeoriënteerde wijze waarop het onderzoek is opgezet en uitgevoerd en een vervolg kan krijgen, zomede op de betekenis van de onderzoeksresultaten zowel voor de landinrichtingspraktijk als voor de planningstheorie. Tevens worden de plannings-theoretische kenmerken van de landinrichtingsvoorbereiding beschreven, welke naar voren zijn gekomen bij de behandeling van de genoemde probleemvelden.

Teneinde de toegankelijkheid en daarmee de bruikbaarheid van de omvangrijke rapportage te vergroten zijn naast de serie van 12 deelrapporten nog twee samenvattingen gemaakt. De eerste heeft het karakter van een praktijkrapport gericht op de praktijk van de landinrichting en dus bestemd voor hen, die in hun werk betrokken zijn bij de voorbereiding van landinrichtingsprojecten. De tweede is te beschouwen als een op een breder publiek afgestemde publicatie.

1.2. O m s c h r i j v i n g p r o b l e e m v e l d

De voorlichting en in mindere mate ook de inspraak rond het schetsontwerp is in discussie. Voorzover een schetsontwerp gereed is, wordt in ongeveer de helft van de projecten voorlichting gegeven over het schetsontwerp, terwijl inspraak daarbij in het geheel niet voorkomt.

Een nadere bezinning is derhalve gewenst.

Ten eerste dient de wijze waarop de samenleving wordt betrokken in de voorbereiding te worden verduidelijkt.

Ten tweede dienen de verschillende manieren waarop dit gestalte kan krijgen te worden aangegeven.

1.3. W e r k w i j z e

Begonnen wordt met het opstellen van een theoretisch model. Daartoe wordt van de functies van de verschillende planstadia nagegaan in hoeverre deze zich lenen voor het betrekken van de samenleving in het voorbereidingsproces. Voor een goed begrip wordt in eerste instantie duidelijk gemaakt wat men dient te verstaan onder de termen 'voorlichting', 'inspraak', 'overleg' en 'stemming', begrippen die bij behandeling van het model een sleutelfunctie vervullen (paragraaf 2.1.).

Vervolgens wordt het theoretisch model uitgewerkt voor de planstadia van deeladviezen en schetsontwerp. Nagegaan is of de vervulling van de functies van de planstadia deeladviezen en schetsontwerp, in het gedrang komen bij het entameren van voorlichting, inspraak en/of overleg. Daarbij zijn ook praktijkopvattingen over voorlichting rond het schetsontwerp in de overwegingen betrokken. Het theoretisch model wordt tenslotte vergeleken met de richtlijnen (paragraaf 2.2.).

In hoofdstuk 3 vindt vergelijking plaats van het theoretisch model met de praktijk. Van een aantal projecten wordt beschreven hoe de voorlichting vorm heeft gekregen. Tenslotte worden praktijksuggesties over de voorlichting bij het schetsontwerp in beschouwing genomen.

x) Hetzelfde geldt voor het uitvoeringsproces waaraan evenwel in dit onderzoek geen aandacht wordt besteed.

2. THEORETISCH MODEL VOOR HET BETREKKEN VAN DE SAMENLEVING BIJ DE VOORBEREIDING

2.1. U i t g a n g s p u n t e n e n b e g r i p s o m s c h r i j v i n g

Uitgangspunt is, dat voorlichting inspraak, overleg en stemming een geïntegreerd onderdeel zijn van het gehele voorbereidingsproces ^x

Dat wil zeggen dat de samenleving zodanig bij de besluitvorming zal worden betrokken, dat ieders wensen voldoende bekend worden en dat de samenleving door inspraak en publieke discussie de te nemen beslissingen kan beïnvloeden. Daarbij blijven echter tevens eisen van doelmatigheid gelden (Bijlage 1, nr. 3).

In de interim-notitie van de CCC over de inspraak en publieke discussie (Bijlage 1, nr. 8) wordt dit als volgt geformuleerd:

'Het voorbereiden en uitvoeren van plannen en het overleg daarover met de belanghebbende eigenaren en gebruikers en andere belanghebbende groepen zijn geen twee gescheiden, afzonderlijke zaken. Het gaat om facetten van eenzelfde stroom van handelingen, die het plan-, besluit-, vormings- en uitvoeringsproces uitmaken waarin overleg en inspraak geïntegreerd zijn'.

Gezamenlijk wordt in de loop van de voorbereiding toegewerkt naar één, voor alle betrokkenen zo goed en aanvaardbaar mogelijk plan. De stemming heeft dan niet het karakter van een éénmalige meningspeiling, maar meer van een eindoordeel over de wenselijkheid van het al dan niet uitvoeren van het gezamenlijk voorbereide en best denkbare plan. Voorwaarde voor een dergelijke geïntegreerde aanpak en daarmee voor een vruchtbare voorbereiding is, dat er voldoende wederzijds vertrouwen moet zijn tussen enerzijds de ruilverkavelingsinstanties en anderzijds de verschillende groepen uit de samenleving. Omgekeerd blijken voorlichting en inspraak juist ook een bijdrage te kunnen leveren aan een goede verstandhouding. Uit onderzoek (Kerstens, 1979) naar motieven en achtergronden van stemgedrag blijkt namelijk dat voorlichting en inspraak van groot belang zijn voor de houding ten opzichte van de ruilverkaveling. Gebleken is dat onder andere evenwichtige voorlichting/aandacht geven aan zowel voor- als nadelen, en het ernstig nemen van suggesties, bedenkingen en bezwaren, factoren zijn die tot een positieve houding ten opzichte van de ruilverkaveling bijdragen. Kerstens (1981) stelt daarop dat de geïntegreerde aanpak (door hem communicatieve planning genoemd) noodzakelijk is. Een centrale rol is in dit verband ook toegekend aan de Voorbereidingscommissie, al dan niet bijgestaan door een inspraakcommissie (zie ook

x) Hetzelfde geldt voor het uitvoeringsproces waaraan evenwel in dit onderzoek geen aandacht wordt besteed

p. 11).

Meer recent geeft de Memorie van Toelichting bij de ontwerp-Landinrichtingswet als uitgangspunten aan:

- de behoefte bij de bevolking aan informatie en voorlichting en aan meedenken over de mogelijke oplossing van vraagstukken waarbij men zich ten zeerste betrokken gevoelt, ten einde rechtstreeks invloed te hebben op de bestuurlijke beslissingen daarover, en

- de behoefte van de instanties en organen die met de landinrichting zijn belast om wensen, opvattingen en denkbeelden van de betrokken bevolking te kunnen peilen om daardoor de kwaliteit van de te nemen beslissingen en de doelmatigheid van het landinrichtingsproject te vergroten.

In de Memorie van Toelichting wordt tevens de rol van de Landinrichtingscommissie in dit verband genoemd. Gesteld wordt, dat de samenstelling van dit orgaan een passende doorsnee en afspiegeling van de voor het gebied na te streven oogmerken moet vormen.

Bij de begripsomschrijving komen achtereenvolgens aan de orde: voorlichting, inspraak, overleg en stemming.

Onder v o o r l i c h t i n g wordt verstaan de bewust gegeven hulp bij menings- of besluitvorming door middel van communicatie (Van den Ban, 1980). Deze begripsomschrijving van voorlichting sluit goed aan bij de geïntegreerde aanpak van de voorbereiding van landinrichtingsprojecten.

Hoewel van den Ban nog uitgaat van een gescheiden aanpak (planontwikkeling en voorlichting als afzonderlijke activiteiten), toch geeft hij verschillende aanzetten voor de geïntegreerde aanpak. Zo beveelt hij aan om serieus rekening te houden met de meningen en argumenten van degenen aan wie de voorlichting wordt gegeven. Voorts stelt hij voor om in geval van conflictsituaties mensen met verschillende opvattingen en verschillende belangen met elkaar in dialoog te brengen, bijvoorbeeld boeren en natuurbeschermers in kleine groepen gezamenlijk laten praten over de wijze, waarop de concrete problemen van hun gebied het beste kunnen worden opgelost.

Hartholt (notitie: "Voorbereiding en inspraak bij landinrichting") stelt eveneens, dat voorlichting (en inspraak) een integraal onderdeel van het voorbereidingsproces vormt. Voorlichting is hierbij altijd tweezijdig, dat wil zeggen dat niet alleen de Voorbereidingscommissie meedeelt wat zij van plan is (informatieverschaffing), maar dat ook de betrokkenen in de gelegenheid worden gesteld opvattingen en meningen naar voren te

brengen (consultatie van de betrokkenen door de landinrichtingsinstantie). Deze beide vormen van voorlichting zullen in het navolgende worden onderscheiden en worden aangeduid als *i n f o r m a t i e v e r s c h a f - f i n g s v o o r l i c h t i n g* en *c o n s u l t a t i e v o o r - l i c h t i n g* ^x

De voorlichting kan betrekking hebben op de stand van zaken, op de verscheidenheid van wensen die voor het landinrichtingsproject van belang zijn en de daartussen optredende knelpunten en op de ontwikkelde planideeën. De in de praktijk gebruikte voorlichtingsmiddelen zijn ondermeer de uitgave van een periodiek verschijnende regionale voorlichtingskrant, brochures, publicaties in de huis-aan-huis kranten, verspreiding van het voorontwerp, verspreiding van op leesbaarheid getoetst kaartmateriaal, mondelinge toelichtingen op inspraak-avonden.

Het begrip *i n s p r a a k* refereert aan het raadplegen van bij de planvorming betrokken individuen en groepen ten aanzien van wensen en meningen met het doel resultaten te verwerken in het beleid. Aan de inspraak is verbonden dat aan de insprekers wordt gerapporteerd over de wijze waarop de inspraakresultaten zijn verwerkt. Deze verplichte terugrapportage onderscheidt inspraak van consultatie waarbij dit niet vereist is. Voorts geldt, dat inspraak, evenals consultatie overigens, steeds gepaard dient te gaan met evenwichtige informatieverzorgingsvoorlichting.

Onderwerp van de inspraak zijn de *w e n s e n* en *m e n i n g e n*. De inspraak dient dus twee functies:

- aan de ene kant wordt voldaan aan de behoefte van ruilverkavelingsinstanties om kennis te nemen van wensen, opvattingen en denkbeelden van eigenaren, gebruikers en andere bij de planvorming betrokken groepen;
- aan de andere kant wordt voldaan aan de behoefte van de bevolking om de plannen rechtstreeks te beïnvloeden. Behalve het bieden van de gelegenheid voor het uiten van meningen is hiervoor nodig, dat vanuit het

^x Beide vormen horen tot de door Hartholt genoemde informatieve voorlichting die betrekking heeft op een bepaald landinrichtingsproject, bijvoorbeeld op de inhoud van het plan of het stadium van de procedure. Daarnaast onderscheidt Hartholt de educatieve voorlichting die is gericht op verhoging van de algemene kennis over landinrichting en de besluitvorming daarbij. In het navolgende zal educatieve voorlichting onbesproken blijven.

beleid wordt aangegeven hoe met de resultaten van de inspraak wordt gehandeld. Behalve via inspraakprocedures kan deze beïnvloeding ook via bezwarenprocedures plaatsvinden.

De inspraakmethode zal niet onder alle omstandigheden gelijk behoeven te zijn. Tot nu toe is in de praktijk van landinrichtingsprojecten ondermeer gebruik gemaakt van openbare discussies in grotere of kleinere groepen van verschillende aard en samenstelling, enquêtes en schriftelijke reacties op het voorontwerp.

Onder o v e r l e g wordt verstaan de directe communicatie tussen minstens twee partijen. In vergelijking tot inspraak, die vooral het 'horen' van individuen en groepen betreft, draagt overleg meer het karakter van 'onderhandeling'. In de voorbereiding van landinrichtingsprojecten is overleg zowel van belang voor het betrekken van de bevolking bij de planvorming als voor het maken van afspraken tussen de betrokken ambtelijke instanties. Aan dit laatste aspect van het overleg wordt bij de behandeling van dit probleemveld geen aandacht geschonken.

Onderwerp van overleg zijn vooral planideeën.

De s t e m m i n g (beslissing) is de meest vergaande vorm waarin de bevolking wordt betrokken bij de besluitvorming over het landinrichtingsproject.

Door eigenaren en gebruikers, een in de Ruilverkavelingswet omschreven groep, wordt besloten over het al dan niet doorgaan van de ruilverkaveling. Hierbij dient te worden aangetekend, dat bijvoorbeeld de recreanten niet bij de besluitvorming zijn betrokken.

2.2. U i t l e g t h e o r e t i s c h m o d e l

Het theoretisch model voor het betrekken van de samenleving bij de voorbereiding wordt geformuleerd in twee opeenvolgende stappen:

1. Het signaleren van de functies van de verschillende planstadia die een aangrijpingspunt zijn voor voorlichting, inspraak, overleg en stemming.
2. Het beoordelen of de vervulling van deze functies en van de overige in het planstadium relevante functies, in voldoende mate tot zijn recht kan komen, indien voorlichting, inspraak, overleg en/ofstemming wordt geëntameerd.

2.2.1 Functies van de planstadia als aangrijpingspunt voor voorlichting, inspraak, overleg en stemming

Uitgangspunt is, dat voorlichting, inspraak, overleg en stemming een geïntegreerd onderdeel zijn van het gehele voorbereidingsproces.

TABEL 1 Functies van de planstadia welke aangrijpingspunt kunnen zijn voor voorlichting, inspraak, overleg en/of stemming

Planstadia	Relevante functies (zie deelnota 1 tabel 5) met het oog op voorlichting, inspraak, overleg en stemming	Voorlichting		Inspraak	Overleg	Stemming (beslissing)
		Informatie	Consultatie			
Rapport ex. art. 32	Startsein van de voorbereiding	X			X	
Deeladviezen	Adviezen van landbouwbedrijfsleven, Consulent Openlucht-recreatie, NWC en Inspecteur Landschapsbouw SBB ten aanzien van wensenprogramma's en aanwezige waarden	X	X		X	
Schetsontwerp	Richtingenkeuze ten behoeve van verdere planvorming	X	X	X	X	
	Discussiebasis ten behoeve van extern overleg				X	
	Verantwoording achteraf naar de streek van welke alternatieven bekeken zijn	X				
Voorontwerp	Aangrijpingspunt voor gedetailleerde inspraak over uitgewerkte inrichtingsalternatieven	X	X	X	X	
Rapport ex artikel 34	Onderwerp van overleg	X	X		X	
	Onderwerp van bezwarenbehandeling			X		
	Onderwerp van stemming	X				X

Door na te gaan welke van de genoemde functies zich lenen voor voorlichting, inspraak, overleg en stemming, kan gestalte worden gegeven aan de geïntegreerde aanpak. In tabel 1 zijn de relevante functies van de verschillende planstadia weergegeven, en is aangegeven waar voorlichting, inspraak, overleg en stemming in eerste opzet van toepassing kunnen zijn. Deze toepasbaarheid geldt in alle gevallen voor het moment van afsluiting van het betreffende planstadium. Voorlichting en overleg kunnen daarnaast ook tijdens de planstadia plaatsvinden.

2.2.2. Beoordeling van de functievervulling bij voorlichting, inspraak en overleg bij deeladviezen en schetsontwerp

Om de functievervulling te kunnen beoordelen is een nadere uitwerking van tabel 1 nodig. Binnen de grenzen van dit onderzoek heeft deze nadere uitwerking zich beperkt tot de planstadia van deeladviezen en schetsontwerp. De uitwerking houdt in, dat van de verschillende functies wordt aangegeven hoe de in tabel 1 geduide inbreng van de samenleving (via voorlichting, inspraak en overleg) inhoud kan worden gegeven.

De volgende punten komen aan de orde:

- de doelgroep van voorlichting en inspraak,
- de betrokkenen bij het overleg,
- het onderwerp van voorlichting en inspraak
- de plaats in het planstadium: tijdens het planstadium, of/en na afsluiting.

Het ligt voor de hand, dat aard en intensiteit van voorlichting, inspraak en overleg worden afgestemd op het doel dat er in de verschillende planstadia meer wordt beoogd. Indien bijvoorbeeld tijdens het schetsontwerpstadium plaats voor consultatie wordt ingeruimd, komt dit enerzijds voort uit de behoefte de samenleving bij het planningsproces te betrekken, terwijl anderzijds, in verband met de benodigde tijd voor het verwerken van de reacties, consultatie de voorkeur heeft boven inspraak omdat terugrapportage naar de geconsulteerde dan niet vereist is.

Als afsluiting van het planstadium kan inspraak juist wel gewenst zijn, met name omdat mede door de terugrapportage de vertrouwensbasis voor het landinrichtingsproject kan worden versterkt. Ook het op tafel leggen van de gemaakte plannen kan in dit verband gunstig werken. Een breed opgezette bevolkingsinspraak is in dat stadium overigens niet gewenst, vooral vanwege het abstractieniveau van schetsontwerpalternatieven en het mogelijk optreden van het verschijnsel inspraakmoeheid. Een beperktere inspraak gericht op bepaalde, zich sterk bij de ontwikkeling van het gebied betrokken voelende groepen en organisaties, ligt meer voor de hand.

In tabel 2 is deze uitwerking voor deeladviezen en schetsontwerp weergegeven.

2.2.3. Theoretisch model en richtlijnen ten aanzien van deeladviezen en schetsontwerp

Theoretisch model

Mede met behulp van hierboven vermelde informatie zal nu voor deeladviezen en schetsontwerp worden nagegaan in hoeverre het realiseren van de in tabel 2 aangegeven voorlichting, inspraak en/of overleg is te verenigen met een goede functievervulling. Vervolgens worden praktijkopvattingen over de voorlichting rond het schetsontwerp geconfronteerd met het theoretisch model.

Deeladviezen

In tabel 2 is als relevante functie aangegeven:

- adviezen van het landbouwbedrijfsleven, Consulent Openluchtrecreatie, NWC en Inspecteur Landschapsbouw SBB ten aanzien van wensenprogramma's en aanwezige waarden

Overige functies van de deeladviezen zijn (volgens deelnota 1, tabel 5):

- bouwstenen voor de planvorming,
- afstemming van inrichtingswensen op landelijk en regionaal niveau (alleen voor het landbouwstructuuradvies).

Volgens tabel 2 zijn bij de deeladviezen alleen voorlichting en overleg aan de orde; zoals gezegd zijn deze in het algemeen niet belemmerend voor de functievervulling. Positief geformuleerd geldt, dat consultatie en overleg in het stadium van de deeladviezen een bijdrage kunnen leveren aan het vervullen van de functie 'bouwstenen voor de planvorming'.

Schetsontwerp

Relevante functies van het schetsontwerp zijn (zie tabel 2):

- richtingenkeuze ten behoeve van verdere planvorming,
- discussiebasis ten behoeve van extern overleg,
- verantwoording achteraf naar de streek en naar de Centrale Directie, welke alternatieven zijn bekeken,

Overige functies van het schetsontwerp zijn (volgens deelnota 1, tabel 2):

- studiestadium in de voorbereiding,
- aangrijpingspunten voor inbreng van specialistische kennis,
- basis voor het doelgericht verstrekken van opdrachten aan derden,
- besluitvorming in de Voorbereidingscommissie en ambtelijk over globale doelstellingen en planconcepties,

TABEL 2 Mogelijke vormgeving van voorlichting, inspraak en overleg bij de relevante functies van deeladviezen en schetsontwerp

Planstadia	Relevante functies (zie tabel 1) met het oog op voorlichting, inspraak en overleg	Voorlichting		Inspraak	Overleg
		Informatieverschaffing	Consultatie		
Deeladviezen	Adviezen van landbouwbedrijfsleven, Consulent openlucht-recreatie, NWC en Inspecteur Landschapsbouw SBB ten aanzien van wensenprogramma's en aanwezig waarden	Informatieverschaffing aan de samenleving over de stand van zaken (<u>tijdens</u> en <u>na</u>) en inhoud van de wensenprogramma's (na afsluiting van het planstadium)	Consultatie van de samenleving over de wensen, door de opstellers van de deeladviezen, <u>tijdens</u> het planstadium		Overleg tussen opstellers van de deeladviezen en de ruilverkavelingsinstanties <u>tijdens</u> het planstadium
Schetsontwerp	Richtingenkeuze ten behoeve van verdere planvorming	Informatiever-schaffing aan de samenleving over knelpunten, mogelijke oplossingen (<u>tijdens</u>) en de planalternatieven (<u>na</u> afsluiting van het planstadium)	Consultatie van de samenleving over de mogelijke oplossingen voor knelpunten (<u>tijdens</u>) en planalternatieven (<u>na</u> afsluiting van het planstadium)	Inspraak, gericht op zich sterk bij de planvorming betrokken voelende groepen en organisaties over de planalternatieven <u>na</u> afsluiting van het planstadium	Overleg tussen groepen/organisaties en ruilverkavelingsinstantie <u>tijdens</u> het planstadium
	Discussiebasis ten behoeve van extern overleg				Overleg tussen groepen/organisaties en ruilverkavelingsinstantie <u>na</u> afsluiting planstadium
	Verantwoording achteraf naar de streek en naar de Centrale Directie van welke alternatieven bekeken zijn	Informatiever-schaffing aan de bevolking over de planalternatieven <u>na</u> afsluiting van het planstadium			

- mogelijkheid tot tijdige toetsing van belangrijke beslissingen in de voorbereiding aan het landelijk beleid.

In tabel 2 is voorgesteld: informatieverschaffing (tijdens en na), consultatie (tijdens en na), inspraak (na) en overleg (tijdens het planstadium). Alleen inspraak zou belemmerend kunnen werken voor de functievervulling. De functie die hierbij in het gedrang kan komen is de functie 'stadiestadium in de voorbereiding'. Deze functie veronderstelt namelijk een grote openheid ten aanzien van het systematisch onderzoeken van alle mogelijke planalternatieven. Men mag evenwel verwachten, dat met het vooruitzicht, dat het schetsontwerp in de inspraak wordt gebracht, men uit vrees voor polarisatie minder bereid is extreme planideeën ter tafel te brengen en te onderzoeken. Om deze reden wordt de inspraak op het schetsontwerp niet in het theoretisch model opgenomen. De wens om de samenleving wel te betrekken bij de 'richtingenkeuze ten behoeve van de verdere planvorming' kan toch worden gehonoreerd, maar dan via de voorlichting (consultatie).

Uit de gesprekken met de onderzoeksingenieurs zijn de volgende voor- en tegenargumenten naar voren gekomen ten aanzien van voorlichting (informatieverschaffing en consultatie) over het schetsontwerp.

Argumenten voor:

- het achterhouden van informatie kan de vertrouwensbasis aantasten, vooral als er meer ruimtelijke plannen tegelijk ontwikkeld worden (bijvoorbeeld naast het landinrichtingsplan een streekplan);
- de Voorbereidingscommissie kan informatie krijgen vanuit de streek over de gewenste ontwikkeling.

Argumenten tegen:

- het kan verwarrend zijn: steeds weer verschillende planstadia; ook het verschijnsel inspraakmoeheid speelt een rol
- indien nog onduidelijkheid resteert over de wijze waarop de Relatienota wordt toegepast, kan geen inzicht worden gegeven in de financiële consequenties;
- belangengroeperingen kunnen zich te sterk identificeren met bepaalde opties;
- de Voorbereidingscommissie kan worden aangesproken op de schetsontwerp-alternatieven in het stadium van het voorontwerp.

De argumenten-voor zijn in overeenstemming met de gewenste geïntegreerde aanpak. Voor deeladviezen en schetsontwerp kan daaraan nog worden toegevoegd, dat tijdige voorlichting over de verscheidenheid aan wensen en - als gevolg daarvan - optredende knelpunten, een belangrijke bijdrage kan

leveren aan het bewustwordingsproces in de streek. De argumenten-tegen kunnen voor het merendeel worden weerlegd door als voorwaarde aan de voorlichting (informatieverschaffing en consultatie) te stellen, dat heel duidelijk moet worden gemaakt welk stadium van de procedure aan de orde is, welk gewicht de inbreng vanuit de verschillende groeperingen in de samenleving kan hebben in de planvorming en wat de betekenis is van de schetsontwerpalternatieven voor de voorontwerpalternatieven.

Uit het voorafgaande blijkt, dat van de in tabel 1 aangegeven voorlichting, inspraak en overleg, alleen de inspraak op het schetsontwerp als minder gewenst moet worden beschouwd gezien met name de functie studiestadium. Tabel 2 dient overeenkomstig te worden aangepast.

Hiermee is het theoretisch model voor het betrekken van de samenleving geformuleerd. Het betreft hier een maximum model.

In tabel 3 is het theoretisch model compleet weergegeven als onderdeel van de overzichtstabel van theoretisch model en richtlijnen.

Richtlijnen

De huidige richtlijnen voor het betrekken van de samenleving bij de voorbereiding (en uitvoering) van landinrichtingsprojecten zijn in grote lijnen weergegeven in een tweetal notities (Bijlage 1, nr. 3 en 8).

- Gedurende de hele voorbereiding kan algemene voorlichting worden gegeven, bijvoorbeeld door middel van een voorlichtingskrant.
- Voor alle planstadia geldt, dat bij voorlichting, inspraak en overleg de Voorbereidingscommissie, al dan niet bijgestaan door een Inspraakcommissie, een belangrijke rol speelt. Daarbij dienen de volgende taken te worden vervuld:
 - . het coördineren van het overleg met gemeenten, waterschappen, recreatieschappen en andere plaatselijke en regionale instanties, alsmede met de provincie,
 - . het begeleiden van de inspraakprocedure in het planstadium van het voorontwerp.

Niet alle in tabel 3 vermelde onderdelen van het theoretisch model komen in de twee genoemde notities expliciet aan de orde. Aangevuld met richtlijnen uit andere notities wordt echter het gehele theoretische model grotendeels bestreken, echter met uitzondering van de consultatie van de samenleving in het planstadium van de deeladviezen. Dit is echter ook de verantwoordelijkheid van de instanties die de deelbelangen vertegenwoordigen.

Samenvattend kan worden gesteld dat de richtlijnen in overeenstemming zijn met de geïntegreerde aanpak voor het betrekken van de samenleving in het voorbereidingsproces. Door de flexibele formulering bieden de richtlijnen ruimte voor een benadering afhankelijk van de specifieke problematiek van de verschillende projecten.

TABEL 3 Theoretisch model en richtlijnen in de planstadia deeladviezen schetsontwerp

Planstadia	Relevante functies (zie tabel 1) met het oog op voorlichting, inspraak en overleg	Theoretisch model		Richtlijnen			
		Voorlichting		Overleg	Voorlichting		Overleg
		Informatieverschaffing	Consultatie		Informatieverschaffing	Consultatie	
Deeladviezen	Adviezen van landbouwbedrijfsleven, Consulents Openluchtrecreatie, NWC en Inspecteur Landschapsbouw SBB ten aanzien van wensenprogramma's en aanwezige waarden	Informatiever-schaffing aan de samenleving over de stand van zaken (tijdens en na) en inhoud van deze wensenprogramma's (na afsluiting planstadium)	Consultatie van de samenleving over de wensen, door de opstellers van de deeladviezen tijdens het planstadium	Overleg tussen opstellers van de deeladviezen en de ruilverkavelingsinstanties tijdens het planstadium	X	-	X
Schetsontwerp	Richtingenkeuze ten behoeve van verdere planvorming	Informatiever-schaffing aan de samenleving over knelpunten mogelijke oplossingen (tijdens) en de planalternatieven (na afsluiting planstadium)	Consultatie van de samenleving over de mogelijke oplossingen voor knelpunten (tijdens) en planalternatieven (na afsluiting van het planstadium)	Overleg tussen groep/organisaties en ruilverkavelingsinstanties tijdens afsluiting planstadium	X	X	X
	Discussiebasis ten behoeve van extern overleg			Overleg tussen groep/organisaties en ruilverkavelingsinstanties na afsluiting planstadium			X
	Verantwoording achteraf naar de streek en naar de Centrale Directie van welke alternatieven bekeken zijn	Informatiever-schaffing aan de bevolking over de planalternatieven na afsluiting planstadium				X	

3. VOORLICHTING BIJ DEELADVIEZEN EN SCHETSONTWERP: VERGELIJKING THEORETISCH MODEL EN PRAKTIJK

3.1. Voorlichting bij deeladviezen en schetsontwerp in de praktijk

Voor een aantal projecten zal worden weergegeven of en hoe de voorlichting in de praktijk is verlopen. De projecten vervullen daarmee een voorbeeldfunctie. Dat wil zeggen, dat hiermee suggesties worden gegeven over de wijze waarop de voorlichting in concrete projecten kan worden vormgegeven.

Deeladviezen

Voor het stadium van de deeladviezen is alleen informatie beschikbaar uit de conceptnotitie van drs. Hartholt. Hartholt ging van 27 projecten na hoe voorlichting en inspraak zijn verlopen vanaf het rapport ex artikel 32 tot en met de stemming (voor zover die al heeft plaatsgevonden).

Het blijkt dat de publiciteit rond de deeladviezen zeer gering is. In twee projecten (Terschelling en Midden-Opsterland) is de pers benaderd en zijn er berichten over de inhoud van de deeladviezen verschenen in de regionale en landbouwpers.

Deze voorlichting dient te worden getypeerd met 'informatieverschaffingsvoorlichting' (N.B. Van de meeste door Hartholt onderzochte blokken zijn de vier deeladviezen niet uitgebracht, maar is een zogenaamd voorbereidingsrapport verschenen).

Schetsontwerp

Uit de enquête onder de onderzoeksingenieurs betreffende de 28 projecten (zie deelnota 12, vraag 21a) blijkt, dat van de 10 projecten waarvan een schetsontwerp is verstuurd naar de Centrale Directie van de Landinrichtingsdienst, er in 4 projecten voorlichting is gegeven (Laren, Winterswijk-West, Schagerkogge en Wolphaartsdijk). In één project is voorlichting gegeven over een niet afgerond schetsontwerp. Voorlichting wordt gewenst geacht in 8 van de 28 projecten (vraag 21b). Deze projecten omvatten de 5 projecten van vraag 21a en daarnaast nog Sauwerd, Brummen-Voorts en Limmen-Heilo.

Voor de door Hartholt geanalyseerde projecten geldt, dat in het stadium van het schetsontwerp in 6 van deze 27 projecten voorlichting is gegeven (Midden-Opsterland, Waterland, Flakkee, Haagsche Beemden-Oost, Etten-Leur-Rucphen en Land van Cuyk). N.B.: Dat deze opgave niet volledig correspondeert met de opgave van de onderzoeksingenieurs wordt waarschijnlijk ver-

oorzaakt door het feit, dat het begrip 'voorlichting' verschillend wordt geïnterpreteerd. Een voorlichtingsblad of een bericht in de pers wordt wel eens niet onder voorlichting gerekend omdat men voorlichting vooral associeert met voorlichtingsavonden of open dagen.

De aard van de voorlichting bij de verschillende projecten was als volgt: In Midden-Opsterland en Land van Cuyk zijn (hoewel er geen schetsontwerp was) algemene voorlichtingsbijeenkomsten belegd. In Haagsche Beemden-Oost en in Etten-Leur-Rucphen is een voorlichtingskrant uitgegeven en zijn voorlichtingsbijeenkomsten gehouden. De inhoud hiervan betrof vooral procedures en de stand van zaken en was dus vrij algemeen. Steeds is in hoofdzaak sprake van informatie achteraf.

In Waterland is een aantal voorlichtingsavonden gehouden met daaraan verbonden consultatie. Het schetsontwerp heeft - zij het niet steeds onder die benaming - op een aantal voorlichtingsavonden ter discussie gestaan, onder verantwoordelijkheid van de Voorbereidingscommissie. In de pers hebben deze avonden veel aandacht gekregen. Naderhand is er ten behoeve van de informatieverschaffing een persoverzicht uitgegeven. Het schetsontwerp was op aanvraag verkrijgbaar.

In Flakkee is een enquête gehouden onder de hoofd- en nevenberoepers (consultatie en voorlichting).

Uit het bovenstaande volgt, dat in een aanzienlijk deel van alle projecten in een of andere vorm aan informatieverschaffing wordt gedaan. Consultatie daarentegen komt slechts sporadisch voor.

3.2. P r a k t i j k s u g g e s t i e s t e n a a n z i e n v a n d e v o o r l i c h t i n g b i j h e t s c h e t s o n t w e r p e n e v a l u a t i e v a n s u g g e s t i e s

Uit de gesprekken met de onderzoekingenieurs zijn de volgende mogelijkheden ten aanzien van de inhoud van voorlichting in het schetsontwerpstadium naar voren gekomen:

- aan de orde stellen van de schetsontwerpalternatieven of alleen van enkele knelpunten;
- in het eerste geval, presentatie via het schetsontwerprapport of in een speciaal voor de discussie opgestelde notitie;
- het al dan niet beschikbaar stellen van het schetsontwerprapport.

Welke van deze mogelijkheden ook wordt gebruikt, steeds geldt als voorwaarde een duidelijke en evenwichtige presentatie.

Conclusie: Het is duidelijk, dat voorlichting in het schetsontwerp betrekking heeft op zeer verschillende zaken en tevens, dat deze op zeer uiteenlopende manieren kan worden gegeven.

De keuze van de aanpak in een bepaald project staat ter beoordeling van de Voorbereidingscommissie (Inspraakcommissie).

Bovenstaande suggesties van onderzoekingenieurs bieden hiervoor een aantal keuzemogelijkheden (voorbeeldfunctie). Verder wordt verwezen naar de beschrijving van voorlichting in de praktijk van een aantal projecten (zie paragraaf 3.1.) en naar de opsomming van voorlichtings- en inspraakmiddelen die bij de begripsomschrijving is gegeven (zie paragraaf 2.1.).

4. AANBEVELINGEN

1. Alle vormen van voorlichting, inspraak, overleg en stemming (besluitvorming) dienen, evenals dit geldt voor de thans gebruikte vormen, te voldoen aan het uitgangspunt dat de inbreng van de samenleving geïntegreerd moet zijn in het voorbereidingsproces.

Voorwaarde daarbij is dat tussen ruilverkavelingsinstanties enerzijds en individuen en groepen uit de samenleving anderzijds, voldoende wederzijds vertrouwen bestaat; alleen dan kan de geïntegreerde aanpak tot ontplooiing komen en leiden tot een zo goed en aanvaardbaar mogelijk plan.

2. Voor de te kiezen aanpak voor voorlichting, inspraak, overleg en stemming wordt aanbevolen het theoretisch model te hanteren. Hierin is de geïntegreerde aanpak uitgewerkt door van de functies van de verschillende planstadia (zie deelnota 1, tabel 2) na te gaan welke van belang zijn voor het betrekken van de samenleving, en/of het realiseren van voorlichting, inspraak, overleg en/of stemming te verenigen is met deze en andere functies van het planstadium (alleen nagegaan voor deeladviezen en schetsontwerp).

In tabel 3 is dit theoretisch model weergegeven. Dit model is een maximum-model.

De aard van de activiteiten van voorlichting, inspraak, overleg en stemming zal afhankelijk zijn van het stadium waarin de voorbereiding zich bevindt.

3. Als voorwaarde voor voorlichting en inspraak geldt in alle planstadia, dat duidelijkheid wordt gegeven over:
 - de stand van zaken, het stadium van de procedure;
 - de betekenis van de voorlichting en inspraak van de verschillende individuen en groepen voor de verdere planvorming;
 - een duidelijke en evenwichtige presentatie van hetgeen ter discussie staat.

Specifiek voor het schetsontwerpstadium geldt als voorwaarde dat duidelijk moet worden gemaakt welke betekenis de schetsontwerpalternatieven hebben voor de voorontwerpalternatieven.

4. Voor de keuze van de aanpak kunnen de in paragraaf 3.1. besproken projecten een voorbeeldfunctie vervullen. Dit geldt eveneens voor de door de onderzoeksingenieurs onderkende mogelijkheden en de in de begripsomschrijving vermelde suggesties.

De keuze van de aanpak zal in sterke mate afhankelijk zijn van de aard van de problematiek van elk project en valt onder verantwoordelijkheid van de Voorbereidingscommissie (Inspraakcommissie).

BRONNEN

- NOTITIE nr. 3 . Voorlopige richtlijn inzake inspraak en publieke discussie bij de voorbereiding van ruilverkavelingsplannen, neerslag van overleg in de Centrale Cultuurtechnische Commissie, Cultuurtechnische Dienst, 1974 (zie bijlage 1 van deze deelnota)
- NOTITIE nr. 8 . Interim-notitie bij de nota inspraak en publieke discussie bij de voorbereiding van ruilverkaveling dd. januari 1974 (1975) (zie bijlage 1 van deze deelnota).
- Enquête onderzoekingen aangaande de werkwijze deeladviezen-schetsontwerp (zie deelnota 12, paragraaf 2.3.3.)
- Gesprekken met onderzoekingen, districtsingenieurs en specialisten
- Hartholt, drs. J., Voorlichting en inspraak bij Landinrichting, concept-notitie
- Ban, A.W. van den, De rol van voorlichting bij landinrichting, Cultuurtechnisch tijdschrift afl. 2, augustus/september 1980, pp. 76-85
- Ontwerp Landinrichtingswet en Toelichtende Memorie, 1979
- Kerstens, A.P.C., Landinrichting, behoefte, inspraak en stemgedrag, Cultuurtechnisch tijdschrift, afl. 3, oktober/november 1979, pp. 145-154
- Kerstens, A.P.C., Voorlichting, inspraak en overleg in het kader van landinrichting, Cultuurtechnisch tijdschrift, afl. 5, februari/maart 1981, pp. 254-262

BIJLAGE 1. Lijst van gebruikte notities

1. Rapport op basis waarvan krachtens artikel 32, tweede lid van de Ruilverkavelingswet, aan Gedeputeerde Staten advies zal worden uitgebracht omtrent aanvragen tot ruilverkaveling, handleiding. Cultuurtechnische Dienst, 1970.
2. De rapportage over de voorbereiding van ruilverkavelingen, concept. Cultuurtechnische Dienst, Commissie ad hoc Voorbereiding en Uitvoering Ruilverkavelingen, 1973.
3. Voorlopige richtlijn inzake inspraak en publieke discussie bij de voorbereiding van ruilverkavelingsplannen, neerslag van overleg in de Centrale Cultuurtechnische Commissie. Cultuurtechnische Dienst, 1974.
4. Nota inzake de behartiging van natuurwetenschappelijke en landschappelijke facetten bij de voorbereiding van ruilverkavelingen, t.b.v. HID-vergadering van november 1974. Cultuurtechnische Dienst, 1974.
5. Discussienota methodiek voorbereiding ruilverkavelingen, ir. G.A. Oosterbaan. Cultuurtechnische Dienst, 6 maart 1975.
6. Discussienota opzet rapportering voorbereiding ruilverkaveling, ir. A.J.A.M. Segers. Cultuurtechnische Dienst, 19 maart 1975.
7. Discussienota rapportering voorbereiding ruilverkaveling, ir. A.J.A.M. Segers & ir. L. A.M. van Perlo. Cultuurtechnische Dienst, 28 mei 1975.
8. Interim-notitie bij de nota inspraak en publieke discussie bij de voorbereiding van ruilverkaveling d.d. januari 1974. Centrale Cultuurtechnische Commissie, juni 1975.
9. Nota voor het Convenantsoverleg betreffende de NWC-advisering in relatie tot de ruilverkavelingsvoorbereiding met inachtneming van de meest gewenste inspraakprocedure, ir. J.M. Koopman. Cultuurtechnische Dienst, 27 augustus 1975.
10. Rapportering voorbereiding ruilverkaveling, t.b.v. de directievergadering, ir. G.A. Oosterbaan. Cultuurtechnische Dienst, 8 oktober 1975.
11. Rapportering voorbereiding ruilverkaveling, t.b.v. coördinatie overleg, convenantsoverleg en stafoverleg CRM-SBB-CD. Cultuurtechnische Dienst, januari 1976
12. Rapportering voorbereiding ruilverkaveling, concept. Cultuurtechnische Dienst, februari 1976.
13. Rapportering voorbereiding ruilverkavelingen; fase tussen plaatsing op het volgordeschema en het opstellen van het schetsontwerp, concept, ir. L.A.M. van Perlo, Staatsbosbeheer, 25 maart 1976.
14. Voorlopige opzet van een doelstellingennota, discussienota. Staatsbosbeheer, 1976.
15. Rapportering voorbereiding ruilverkaveling, handleiding, t.b.v. HID-vergadering van mei 1976. Cultuurtechnische Dienst, april 1976.
16. Rapportering voorbereiding ruilverkaveling, discussienota wensenprogramma landbouw, t. b.v. OI-vergadering van november 1976, ir. A.J.A.M. Segers. Cultuurtechnische Dienst, 10 juni 1976.
17. Rapportering voorbereiding ruilverkaveling, advies landschapsbouw, t.b.v. OI-vergadering van februari 1977. Cultuurtechnische Dienst, 1976.
18. Deelnota landbouw wensen voor de ruilverkaveling Sauwerd, inhoudsopgave van het eerste landbouwstructuuradvies. Cultuurtechnische Dienst, provinciale directie Groningen, januari 1977.
19. Discussienota kaarten bij het landbouwstructuuradvies, t.b.v. OI-vergadering van mei 1977, dra. W. Hoogendoorn & ir. J.J. Smit. Cultuurtechnische Dienst, 20 april 1977
20. Opdrachtverlening in de eerste fase van de voorbereiding, afdeling Landinrichting van de Cultuurtechnische Dienst, t.b.v. OI-vergadering van oktober 1977. Cultuurtechnische Dienst, 28 september 1977.
21. Richtlijn voor opzet en inhoud van het Advies Landschapsbouw, t.b.v. HID's en LB's. Inspecteur Landschapsbouw, Staatsbosbeheer, 18 januari 1978.
22. Het recreatie-advies, concept-notitie. Cultuurtechnische Dienst, circa 1978.
23. Te volgen procedure rond het landbouwstructuuradvies, circulaire aan de HID's Bedrijfsontwikkeling en Lagrobo, Dr. ir. M.P.M. Vos & ir. J.M. Koopman. Directie Bedrijfsstructurele Aangelegenheden & Landinrichtingsdienst, 9 mei 1978.
24. Te volgen procedure rond het landbouwstructuuradvies, concept, circulaire aan de HID's Bedrijfsontwikkeling en Lagrobo, Dr. ir. M.P.M. Vos & ir. J.M. Koopman. Directie Bedrijfsstructurele Aangelegenheden & Landinrichtingsdienst, 15 november 1978.
25. Verslag van de OI-vergadering van april 1979. Landinrichtingsdienst, 6 april 1979.

26. Relatieschema sectoradviezen, Inspectie Werken & Inspectie Onderzoek. Landinrichtingsdienst, mei 1979.
27. Analyse van proceduretijden van ruilverkavelingen in voorbereiding, Ing. B. Bilderbeek. Landinrichtingsdienst, 23 augustus 1979.
28. Feitelijke voorbereidingsduur van ruilverkavelingen, ir A. van den Brink. Landinrichtingsdienst, 23 november 1979.
29. De uitwerking van de procedure en inhoud van het schetsontwerp, Inspectie Werken & Inspectie Onderzoek, t.b.v. de DI-vergadering van september 1980. Landinrichtingsdienst 1980.
30. Planning NWC-adviezen en het instellen van een overleggroep. Coördinatiegroep natuurwetenschappelijk onderzoek. Landinrichtingsdienst, 3 maart 1980.
31. Schetsontwerp in Voorbereidingscommissie, discussienotitie t.b.v. de OI-vergadering van februari 1981. Landinrichtingsdienst, provinciale directie Friesland, oktober 1980.
32. Aanwezige en gewenste informatie, voorafgaand aan het uitbrengen van een rapport ex artikel 32, t.b.v. de OI-vergadering van februari 1981, Ing. A. Groeneboom. Landinrichtingsdienst, oktober 1980.
33. Het plaatsen van een gebied op het voorbereidingsschema, t.b.v. de OI-vergadering van februari 1981, ir. J.M. Kestra. Landinrichtingsdienst, 15 oktober 1980.
34. Vastlegging afspraken ambtelijk overleg aangaande inpassing MER in de besluitvorming van de landinrichtingswet (brief van Directie Juridische en Bedrijfsorganisatorische zaken aan Minister van Volksgezondheid en Milieuhygiëne d.d. 4 december 1980).
35. Mededelingen OI-vergadering van februari 1981. Landinrichtingsdienst, 13 februari 1981.
36. Voorbereiding van landinrichtingsplannen met behulp van systematische evaluatie van alternatieven, t.b.v. de OI-vergadering (ter kennisname). Landinrichtingsdienst, 23 februari 1981.
37. Enkele notities met betrekking tot het urgentieonderzoek voorbereidingsschema 1981, Afdeling Landinrichting & Afdeling Landbouw-economische Onderzoek. Landinrichtingsdienst 27 februari 1981
38. Interimnota van de subcommissie invoering evaluatiesysteem van de CCC, tweede versie. Landinrichtingsdienst, 27 maart 1981.
39. Voortgang evaluaties, t.b.v. OI-vergadering van april 1981. Landinrichtingsdienst, 31 maart 1981.
40. Wegenstructuurnota: verkenning van de wenselijkheid, opzet en toepassingsmogelijkheden, Afdeling Wegen en Verkeer, D. Regterschot. Landinrichtingsdienst, maart 1981.
41. Mededelingen OI-vergadering van mei 1981. Landinrichtingsdienst, 8 mei 1981.
42. Alternatieven in schetsontwerp en voorontwerp, Subcommissie invoering evaluatiesysteem van de CCC. Landinrichtingsdienst, 9 oktober 1981.
43. Voorbereidingsschema voor landinrichtingsprojecten 1982, circulaire aan de hoofden Landinrichtingsdienst via de HID's. Inspecteur Werken, Landinrichtingsdienst, 16 oktober 1981.